

شماره سه اردیبهشت ۱۳۹۶

انجمن علمی علوم کامپیوتر

گاهنامه دانش کامپیوتر و تکنولوژی

ویژه نامه سمینار نقد و مبارزه

با کالایی شدن علم

سر مقاله

پدیده‌ی کالایی شدن علم و اثرات آن مدت زمانی ست که مورد توجه جامعه‌شناسان و افراد دغدغه‌مند دانشگاهی قرار گرفته است. موضوع پر اهمیتی که گرچه از دید بسیاری از دانشگاهیان پنهان مانده ولی همواره پرسش‌هایی در این ارتباط در ذهن دانشجویان و اساتید دانشگاهی مطرح می‌شود. تأثیرات نگاه کالایی به دانش و پس از آن تأثیراتی که به موجب این دیدگاه دانشگاه و جامعه را به چالش می‌اندازد قطعا از مهم‌ترین بحث‌هایی ست که هر فرد دانشگاهی فارغ از زمینه تخصصی تحصیلی، باید نسبت به آن اطلاعات کسب کند و در جهت درست نسبت به این ماجرا گام بردارد. احساس نیاز نسبت به افزایش آگاهی جمعی در ارتباط با موضوع کالایی شدن علم، انجمن‌های علمی جامعه‌شناسی و علوم کامپیوتر را بر آن داشت تا با برگزاری سمینار "نقد و مبارزه با کالایی شدن علم" در جمعی دانشگاهی این موضوع را مورد بررسی قرار دهند. این سمینار در روز یکشنبه ۳۱ اردیبهشت ماه و با حضور جناب دکتر محمد امین قانع‌راد برگزار می‌شود و با توجه به فراگیر بودن موضوع سمینار در بین دانشجویان و اساتید رشته‌های مختلف، لذا از تمامی دانشجویان برای شرکت در این مراسم دعوت می‌شود.

گاهنامه دانش کامپیوتر و تکنولوژی ویژه نامه سمینار نقد و مبارزه با

کالایی شدن علم

سال اول. شماره سه. اردیبهشت ۱۳۹۶

صاحب امتیاز:

انجمن علمی علوم کامپیوتر دانشگاه کاشان

مدیر مسئول و سردبیر: محمد حسینی

سرپرست اجرایی: عطیه کاظمی

صفحه آرایی: محمد حسینی

طراح جلد: علیرضا خلیلیان

با همکاری: هانیه عادل

انجمن های علمی جامعه شناسی
و علوم کامپیوتر دانشگاه کاشان برگزار می کنند

سمینار نقد و مبارزه با کالایی شدن علم

با حضور
دکتر محمد امین قانع راد
عضو هیئت علمی مرکز تحقیقات سیاست علمی کشور

یکشنبه ۳۱ اردیبهشت
ساعت ۱۸:۳۰ تالار فیضی

گزارشی از سخنرانی جناب دکتر قانع‌ی راد در دانشگاه علامه طباطبائی پیرامون نقد اجتماعی کالایی شدن دانش

دکتر محمد امین قانع‌ی راد سخنانش را این‌گونه آغاز کرد: ممکن است که مطلق کالایی‌شدن را منفی بدانیم و آیا اینکه نفس این خوب است یا نه، نیاز به بحث دارد. کالایی‌شدن یک بخش از زندگی بشری را تشکیل می‌دهد. ما کالایی‌شدن دانش را در غرب هم داریم، در غرب بعد از یک دوره خوشبینانه نسبت به دانش، با دوره‌هایی مواجه هستیم که پدیده صنعتی علم رخ می‌دهد و این دانش به مثابه یک کالا درمی‌آید و علم و فناوری تبدیل به بخشی از ساختار تولید سرمایه‌داری پیشرفته می‌شود. اتفاقی هم که افتاد این بود که اجتماعات علمی به کارخانجات علمی تبدیل شدند.

او افزود: در دوره اولیه انقلاب علمی، پدیده‌ای اتفاق افتاد که دانشمندان در اجتماعات علمی بودند و بعدها تبدیل به کارگران علمی شدند. به تدریج شیوه خصوصی تولید دانش و اطلاعات با شیوه صنعتی به مثابه کالا اتفاق افتاد.

رئیس انجمن جامعه‌شناسی ادامه داد:

شاید بخشی از کالایی‌شدن دانش اجتناب‌ناپذیر باشد، شما در هر جامعه‌ای که زندگی کنید با این پدیده مواجه هستید، اما آنجایی که نباید دانش کالایی شود، دانشگاه است. من هرچند که از دانشگاه به عنوان یک نهاد اجتماعی دفاع می‌کنم، اما این به معنای یک نهاد توزیع‌کننده خدمت اجتماعی نیست. امکان این وجود دارد که ما با شرایطی روبه‌رو شویم که دانشگاه رایگان باشد، اما با تولید کالا مواجه باشیم.

عضو هیئت علمی مرکز تحقیقات سیاست علمی کشور افزود: دانشگاه علامه طباطبائی در دوره ۸ ساله معروف مکانی برای تولید دانش کالایی شده بود. دانش کالایی یعنی دانشی که در خدمت منافع خصوصی قرار می‌گیرد و ممکن است این منافع خصوصی در خدمت دولت باشد، اما دانش عمومی از نظر من یک دانش غیرکالایی است.

او تأکید کرد: به نظر من باید از آن جواب‌های مرسوم بین دولت و بازار و جامعه خارج شویم و به

یک نوع نگرش سه‌جانبه و سه‌نوع نهادی برسیم که هر کدام از اینها در تعامل با هم می‌توانند یک جامعه را شکل دهند. دولت، بازار و جامعه مدنی هر کدام نقشی در ساخت جامعه دارند. ما اکنون در شرایطی هستیم که باید کمک کنیم جامعه ساخته شود. همچنین به همین ترتیب ما دانشگاهیان باید کمک کنیم تا دولت هم شکل بگیرد.

قانع‌ی راد ادامه داد: ما نیاز داریم تا دولت و بازار را بسازیم و کاری کنیم که این سه نهاد در ارتباط با هم قرار بگیرند. به این ترتیب ما با سه نیروی تحول اجتماعی روبه‌رو می‌شویم که این نیروها در همه جوامع انسانی بودند و در جامعه ما هم هستند و باید با این سه نهاد به نحوی در تعامل بود تا مفهوم درستی از دولت، جامعه و بازار را ایجاد کنیم بدون اینکه درگیر بنیادگرایی دولت، بازار یا جامعه شویم. بنیادگرایی دولت جایی است که می‌خواهد منطق خود را در همه‌چیز وارد کند و بنیادگرایی بازار منطق خود که همه‌چیز را در

قانع‌ی‌راد در پایان افزود: دانشگاه ذات هستی‌شناختی ندارد ولی ما می‌توانیم در دانشگاه ایده فلسفی داشته باشیم. مفهوم افلاطون از دانشگاه اقتدارگرایانه بود که ما هم با آن موافق نیستیم، اما در یک چیز مشترک هستیم؛ که دانشگاه باید در خدمت اخلاق و حقیقت قرار گیرد و جامعه ما به این نیاز دارد. دانشگاه، دانشجو و استادان باید در برابر بازار، دولت و جامعه منتقد باشند ■

منبع:

www.atnanews.ir

دولتی‌شدن در ایران تا حدی با نیروی بازاری‌شدن ائتلاف داشته است. دانشگاه به نظر من زنده بودنش به فعالیت‌های دانشجویی و غیره است و بدون آن نمی‌شود اسم آن را دانشگاه گذاشت، اما باید با مفاهیم هم به صورت دقیق برخورد کرد. من قبول دارم در جامعه ما یک نیروی بازاری به دنبال تقویت رابطه دانشگاه و بازار است و نیرویی می‌خواهد دانشگاه را به سوی بازار یا دولت بکشاند، از آن طرف ما دانشگاهی می‌خواهیم که در خدمت جامعه قرار بگیرد.

پول می‌بیند می‌خواهد به همه جا سرایت دهد.

دانشگاه باید در خدمت اخلاق و حقیقت قرار بگیرد استاد دانشگاه تهران با اشاره به اینکه دانشگاه و دانشجو باید در برابر بازار، دولت و جامعه منتقد باشند، گفت: بحث توسعه در زمان اصلاحات به این معنا بود که از قدرت دولت کاسته شود، اما نه اینکه به قدرت بازار افزوده شود، بلکه جامعه قوی شود، چون جامعه مدنی مطرح بود. قانع‌ی‌راد ادامه داد: نیروی

دکتر سید محمد امین قانع‌ی‌راد،
مدیر گروه علم و جامعه، مرکز تحقیقات سیاست علمی کشور